

Svenska kommittén 06.02.2025

Utlåtande om satsningar inom den förebyggande verksamheten på svenska i Vanda

Till påverkarorganet Svenska kommitténs uppgifter hör att övervaka att den svenskspråkiga befolkningen i Vanda får tillräcklig information om staden och dess tjänster på svenska samt att främja den svenskspråkiga befolkningens inkludering och välbefinnande (Stadsstyrelsen 21.08.2023 § 5). Påverkarorganet strävar efter att uppnå dessa mål bland annat genom att höra sakkunniga inom stadens olika tjänster, utdela priset Vandalaxen till en person som gjort en betydlig insats för användningen av svenska eller för de svenskspråkiga invånarna i Vanda, ordna minst ett öppet möte per år och föra dialog med de svenskspråkiga invånarna.

Svenska kommittén ger detta utlåtande om satsningar inom den förebyggande verksamheten på svenska i Vanda som konkret stöd för staden i utvecklingen av tjänster som riktas till svenskspråkiga. Utlåtandet inleds med en lista på de åtgärder som Svenska kommittén önskar att staden genomför för att befrämja de svenskspråkiga invånarnas välbefinnande. Sedan följer närmare information och kontextualisering av de önskade åtgärderna.

Svenska kommittén föreslår följande åtgärder:

- Alla ledningsgrupper och beslutande organ fortbildas i lagstiftningen beträffande tvåspråkiga kommuners skyldigheter.
- Säkerställ mera resurser för att trygga svenskspråkig service i synnerhet i tjänster som riktas till invånare.
- Inom rekryteringen ska svenskan beaktas mera och man ska kräva goda kunskaper i svenska speciellt för tjänster som innefattar att leda någon form av svenskspråkig service.
- Svenskspråkiga invånare inkluderas i delaktighetsaktiviteter, i synnerhet i planeringen och genomförandet av Vandaspåran.
- Säkerställ att den svenskspråkiga ungdomsarbetaren får arbeta med att utveckla de svenskspråkiga ungdomstjänsterna enligt de svenskspråkiga ungas behov och önskemål.
- Säkerställ att den svenskspråkiga idrottskoordinatören får stödja skolorna för bättre resultat i undersökningen Move, i synnerhet för flickor.
- Ordna mera öppen verksamhet som är kostnadsfri för alla och på svenska.
- Skapa en plan för kulturfostran på svenska.
- Gör sysselsättningstjänsternas serviceutbud på svenska tydligt.
- Fortbilda personalen så att de är medvetna om de svenskspråkiga tjänsterna samt kan hålla framme Vanda stads tvåspråkighet.
- Utbilda personal om integrationsmöjligheterna på svenska.
- Beskriv den svenskspråkiga integrationsstigen i huvudstadsregionen.

- Ordna avgiftsfria tjänster på svenska för seniorer.
- Se till att det inom kundservice finns personal som kan svenska i varje skift.
- Se till att digitala tjänster också fungerar på svenska.
- Staden ska erbjuda samma tjänster på svenska som på finska och vid behov och enligt möjlighet samarbeta med föreningar som driver fritidsverksamhet på svenska.
- Gör kulturevenemangen mera tvåspråkiga.
- Gör ett servicelöfte till de svenskspråkiga invånarna att ett bokpaket ges åt alla som går på första klassen i grundskolan och att bokprat erbjuds för årskurs 3 och årskurs 7 i grundskolan inom den svenskspråkiga grundläggande utbildningen.
- Vanda stad gör en satsning på svenskspråkig informering inom tekniska frågor, inklusive informering kring Vandasparan.

De svenskspråkiga Vandabornas demografi

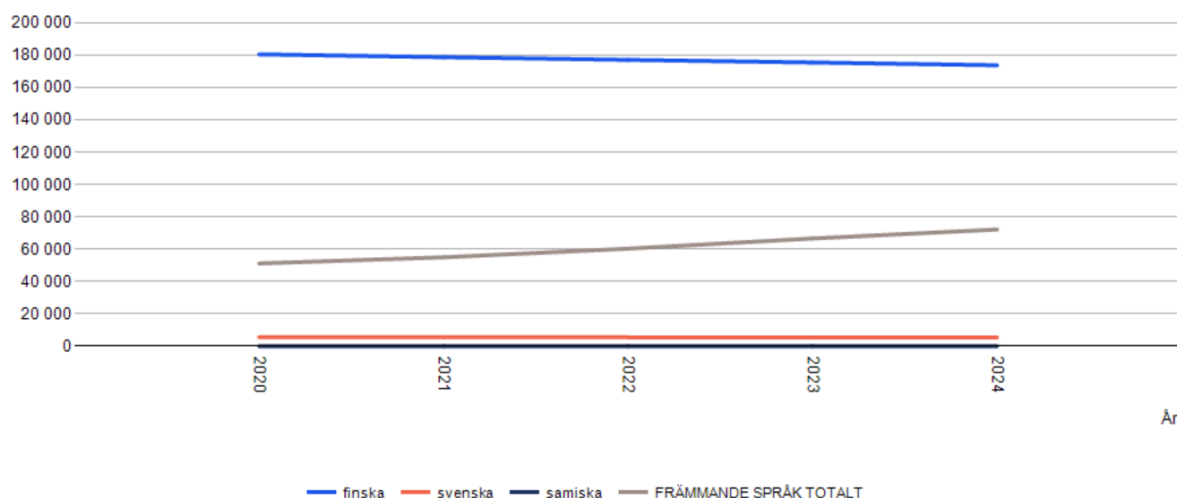
Den svenskspråkiga befolkningen i Vanda har hållits på ungefär samma nivå under de senaste 5 åren. Vanda stads statistikenhet förklarar att:

”Den svenskspråkiga befolkningen i Vanda har minskat i antal sedan 1980-talet med undantag av några år. Sedan 2000-talets början har den svenskspråkiga befolkningen minskat från 6 030 personer till under 5 500 personer. Enligt den nya prognosen fortsätter den svenskspråkiga befolkningen att minska i antal, men i lite långsammare takt än tidigare år.” ([Den svenskspråkiga befolkningen | Vanda](#))

Enligt § 5 i språklagen (6.6.2003/423) är en kommun tvåspråkig om ”kommunen har både finskspråkiga och svenskspråkiga invånare och minoriteten utgör minst åtta procent av invånarna eller minst 3 000 invånare.” Enligt den senaste befolkningsprognosen som Vanda stads statistikenhet har framställt om de svenskspråkiga invånarna i Vanda kommer antalet svenskspråkiga att vara cirka 5 500 invånare år 2031, vilket skulle innebära att staden behåller sin tvåspråkiga status. Den tvåspråkiga statusen innebär också att den svenskspråkiga servicen i staden kommer att bibehållas. Bortsett från prognosen kan konstateras att antalet svenskspråkiga i Vanda är så långt över minimikravet på 3 000 invånare, att det är högst sannolikt att staden

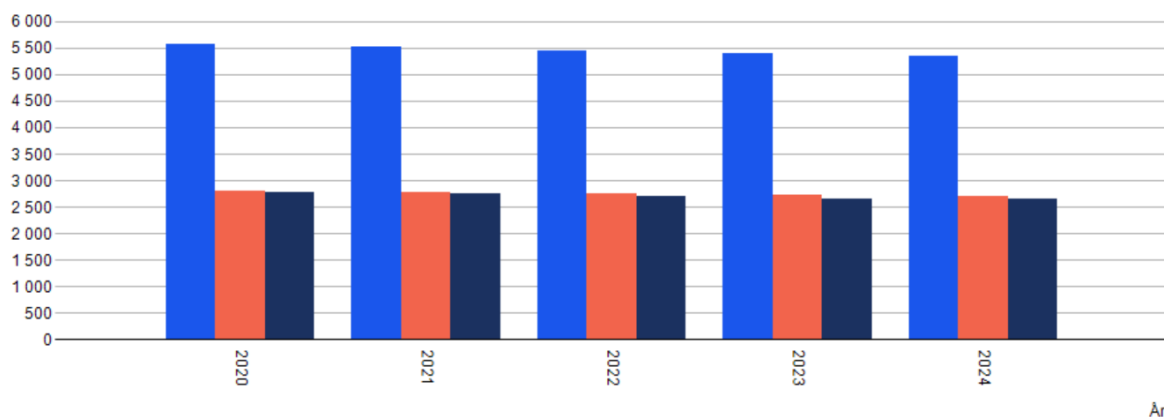
förblir tvåspråkig inom den närmaste framtiden.

Befolkning 31.12. efter Språk och År. Vanda, Totalt, Befolkning 31.12..

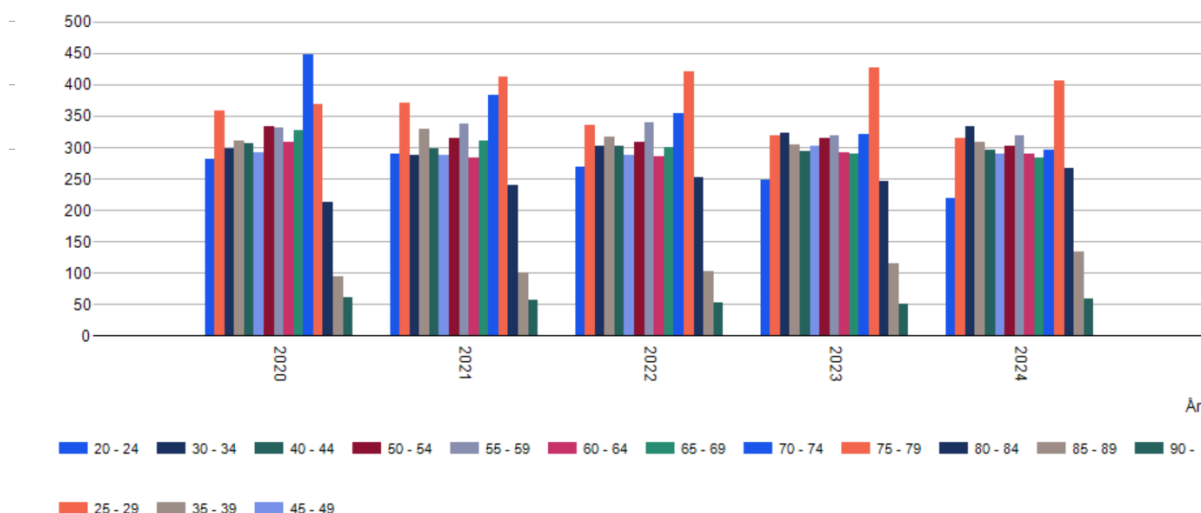
Grafen ovan med information från Statistikcentralen visar att de svenskspråkiga under de senaste 5 åren har hållits på ungefär samma nivå, likaså personer med samiska som modersmål, medan antalet finskspråkiga minskat och antalet personer med främmande språk som modersmål har ökat.

Befolkning 31.12. efter Kön och År. Vanda, svenska, Befolkning 31.12..

Vanda stads svenskspråkiga befolknings könsfördelning är tämligen jämn i samtliga ålderskategorier enligt Statistikcentralens uppgifter, men antalet kvinnor har minskat en aning mer än antalet män under de senaste åren, vilket framkommer i grafen ovan (Statistikcentralen). Den jämna könsfördelningen visar på att tjänster som riktas till de olika könen, även om dessa är få, är relevanta för de svenskspråkiga invånarna i Vanda. Exempel på sådan verksamhet är tävlingsinriktade hobbyer med kategorier enligt kön.

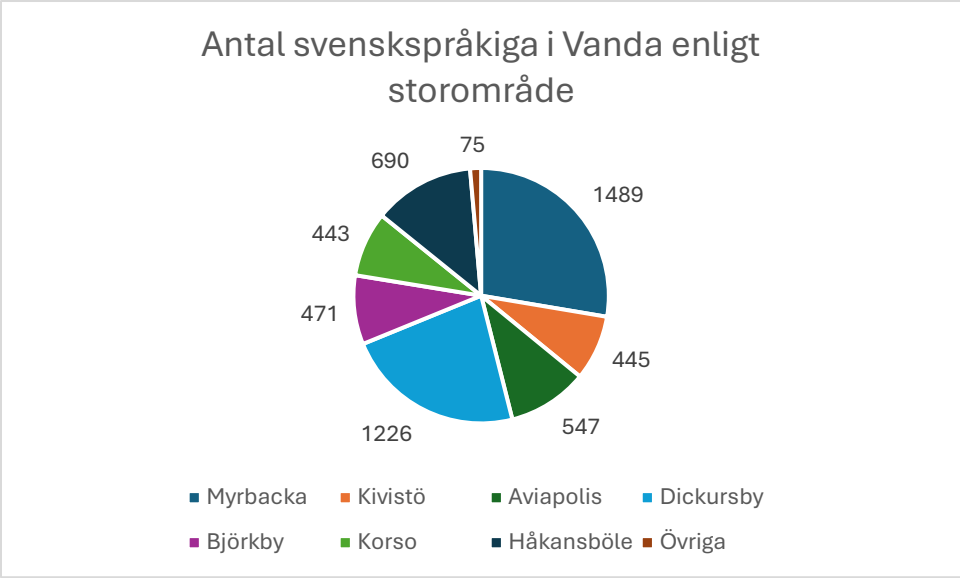
Befolkning 31.12. efter Ålder och År. Vanda, Totalt, Svenskspråkig befolkning.

I grafen ovan från Statistikcentralen framgår åldersfördelningen hos den vuxna svenskspråkiga befolkningen i Vanda. Anmärkningsvärt är att antalet 80–84-åringar har ökat, från under 200 till cirka 250 stycken och den största ålderskategorin är 75–79-åringar. Denna generation av svenskspråkiga är alltså störst. Av personer i arbetsför ålder kan konstateras att det sker både små ökningar och små minskningar i de olika ålderskategorierna varje år, men helhetsmängden har hållits på ganska samma nivå under de senaste fem åren. Undantag till denna regel utgör andelen unga vuxna, i grafen ovan kategoriserade som personer som är 20-24 och 25-29 år gamla. De har minskat i antal under de senaste åren.

När det gäller 0–29 åringar har mängden varit ungefär 1 800 stycken under de senaste tio åren, med en lite sjunkande kurva för tillfället (1768 stycken år 2024). Bland barn och unga är årskullarnas storlek mellan totalt 50 och 70 personer. Värt att notera är dock att Vanda stad erbjuder tjänster på svenska även åt barn och unga från de närliggande kommunerna.

Bland finskspråkiga är personer i arbetsför ålder och unga vuxna bland de största ålderskategorierna, vilket dels kan bero på utbildnings- och arbetsmöjligheterna på finska i staden. Antalet minderåriga och pensionärer är ungefär på samma nivå. Om man jämför med gruppen personer med främmande språk som modersmål är den största åldersgruppen 30–39-åringar och de har förhållandevis flera barn och unga jämfört med personer över 65 år. De olika språkgrupperna har alltså i viss mån olika demografi, vilket delvis återspeglas i behovet av tjänster.

Bilden ovan är ett cirkeldiagram över antal svenskspråkiga i Vanda enligt storområde år 2023/2024.

Storområde	Svenskspråkiga invånare	Invånare totalt	Svenskspråkiga (%)
Myrbacka	1489	60536	2,46 %
Kivistö	445	18384	2,42 %
Aviapolis	547	21210	2,58 %
Dickursby	1226	48920	2,51 %
Björkby	471	31553	1,49 %
Korso	443	30081	1,47 %
Håkansböke	690	30983	2,23 %
Övriga	75	5776	1,30 %
Totalt	5386	247443	2,18 %

Tabellen ovan visar hur de svenskspråkiga Vandaborna är fördelade mellan stadens storområden. Stadens olika tjänster behövs också i olika delar av staden, eftersom de svenskspråkiga invånarna bor utspritt över hela Vanda, med en viss koncentration i Myrbacka och Dickursby storområden.

I justitieministeriets undersökning Språkbarometern 2024 framkommer även att Vandaborna endast ger de lokala trafikbolagen vitsordet 6,3 av 10 möjliga. Vanda stads spetsprojekt Vandaspåran är ett välkommet tillägg i stadens infrastruktur. Svenska

kommittén ser det som ytterst viktigt att hörande av de svenskspråkiga invånarna inte glöms bort när bland annat Vandas spårväg planeras, eftersom svenskspråkiga bl.a. på grund av långa skolavstånd kan vara beroende av att lokaltrafiken är smidig. Hörandet måste också ske på olika sätt, inte bara elektroniskt, för nå olika målgrupper.

I Vanda stads tvåspråkighetsprogram konstateras på basen av språklagen att ”Var och en invånare och förtroendevald har rätt att använda finska eller svenska. Dessutom ska staden ordna möjlighet för invånarna att bli hörda på sitt eget språk, antingen finska eller svenska.” Det är i synnerhet i hörandet som påverkarorganet Svenska kommittén spelar en stor roll i Vanda. Det är nämligen på stadens eget initiativ som det ska ses till att de språkliga rättigheterna förverkligas och det finns bara ett svenskspråkigt beslutande organ: svenskspråkiga sektionen inom nämnden för fostran och lärande. Detta organ beslutar om ärenden som berör fostran och bildning. Beaktande av svenskspråkiga invånare i all övrig verksamhet övervakas av Svenska kommittén. I Vanda stads tvåspråkighetsprogram konstateras även att: ”Invånarna ska betjänas på både svenska och finska och det ska vara tydligt för dem att båda språken används såväl i servicen som i den övriga verksamheten.”

Vanda är den mest internationella staden i Finland och det talas över 120 språk i staden, svenska är det femtestörsta språket efter finska, ryska, estniska och arabiska (Statistikcentralen). Varför vill Svenska kommittén då lyfta fram stadens tvåspråkighet och inte mångspråkighet?

Mångspråkighet finns också bland svenskspråkiga i Vanda och den andelen ökar hela tiden (Statistikcentralen). Svenska kommittén anser att språk är en rikedom.

Tvåspråkigheten lyfts fram eftersom den lagliga rättigheten till tjänster på nationalspråken tryggar service på finska och svenska. Det går med andra ord att bo på svenska i Vanda och att prata svenska och många andra språk. På arbetsmarknaden är dessutom kunskaper i finska och svenska ofta nödvändiga, inte minst i högre uppsatta tjänster. Vanda stad har därutöver en lång historia där svenskan har varit ett betydande språk. Därför är det viktigt att understryka nationalspråkens betydelse i Vanda.

Men som framkommer i Justitieministeriets undersökning Språkbarometern 2024 ([Språkbarometern 2024 - Valto](#)) och som konstaterats på Svenska kommitténs sammanträde 08.05.2025 §4 är de svenskspråkiga tjänsternas kvalitet och tillgänglighet inte jämna på finska och svenska i Vanda. Det som Svenska kommittén har noterat som bidragande orsaker är bland annat att personal byts ut och ny personal är okunnig i svenska eller har bristande kunskaper om en tvåspråkig kommuns rättigheter och skyldigheter. Kommunala tjänstemän fick endast vitsordet 6,3 av 10 i Språkbarometern, så denna typ av service är i behov av utveckling. Därför föreslår Svenska kommittén följande åtgärder av Vanda stad:

- Alla ledningsgrupper och beslutande organ fortbildas i lagstiftningen beträffande tvåspråkiga kommuners skyldigheter.
- Säkerställ mera resurser för att trygga svenskspråkig service i synnerhet i tjänster som riktas till invånare.
- Inom rekryteringen ska svenskan beaktas mera och man ska kräva goda kunskaper i svenska speciellt för tjänster som innefattar att leda någon form av svenskspråkig service.
- Svenskspråkiga invånare inkluderas i delaktighetsaktiviteter, i synnerhet i planeringen och genomförande av Vandas påran.

Ungdomsarbete på svenska i Vanda

Genom enkäten Hälsa i skolan samlar Institutet för hälsa och välfärd in information om de ungas levnadsförhållanden, skolförhållanden, upplevd hälsa, hälsovanor och om elev- och studerandehälsovården. Enkäten genomförs vartannat år. Grundresultaten finns att tillgå i THL:s elektroniska rapporteringsystem.

Utvecklingen av barns och ungas välbefinnande i Vanda följer nationella trender, inklusive tydliga könsskillnader där flickor särskilt upplever psykiska utmaningar. Efter en nedgång under coronapandemin visar elevernas sociala relationer tecken på förbättring, och känslan av ensamhet har minskat något, men är fortfarande högre än före pandemin.

Vanda stad kommer att utöka sina resurser inom ungdomsarbetet på svenska, vilket svenska kommittén ser som en nödvändighet, inte minst med hänvisning till resultaten från skolhälsoenkäten som nämnts ovan. De unga behöver få hjälp och stöd i god tid och bygga upp sunda sociala förhållanden och levnadsvanor, vilket ungdomsarbetet dels kan svara på.

Men det råder en brist inom Vanda stads ungdomsarbete när det gäller den svenskspråkiga målgruppen. Ingen inom staden har en realistisk uppfattning om ungdomsarbetslösheten bland de svenskspråkiga, på grund av några olika faktorer. Dels når den svenskspråkiga uppsökande ungdomsarbetaren inte särskilt många unga vuxna, eftersom den uppsökande ungdomsarbetaren fysiskt befinner sig i den svenskspråkiga högstadieskolan. Dels använder en del svenskspråkiga unga vuxna tjänster på finska, varpå deras modersmål inte nödvändigtvis registreras som svenska. NEET-unga 15–29-åringar som är utanför arbetsmarknaden och studier i Vanda har inte fått någon särskild service eller uppmärksamhet på svenska genom stadens tjänster. Detta hoppas Svenska kommittén att ändras i och med att staden inför större resurser till det svenskspråkiga ungdomsarbetet. Svenska kommitténs förslag på åtgärd är:

- Säkerställ att den svenskspråkiga ungdomsarbetaren får arbeta med att utveckla de svenskspråkiga ungdomstjänsterna enligt de svenskspråkiga ungas behov och önskemål.

Tjänster för livslångt lärande på svenska

Staden borde kunna ordna mera öppen verksamhet som är för alla och inte kostar. De finskspråkiga eller -kunniga erbjuds oproportionerligt mer än de svenskspråkiga, i synnerhet när alla ålderskategorier tas i beaktande. Ett gott exempel på en sådan här verksamhet som drivs på svenska är Tempo-orkestern. Verksamheten riktas till lågstadiebarn och är gratis samt kräver ingen antagningsprövning. Men detta erbjuds alltså bara i Dickursby och verksamheten kunde erbjudas bredare.

Svenska kommittén önskar att en plan för kulturfostran på svenska i Vanda skapas, så att alla barn och unga i Vanda har lika möjlighet att komma i kontakt med olika former av konst och kultur. En plan för kulturfostran har funnits på finska i många år. Det är därför klart att den svenskspråkiga kulturproducenten behöver få jobba 100 % på svenska och prioritera denna uppgift. Svenska kommittén föreslår följande åtgärder:

- Ordna mera öppen verksamhet som är kostnadsfri för alla och på svenska.
- Skapa en plan för kulturfostran på svenska.

Sysselsättnings- och integrationstjänster med svenska som betjäningsspråk

Svenska kommittén ser det som oroväckande att kommunen inte har informerat något särskilt om de svenskspråkiga tjänsterna i anslutning till att arbets- och näringsbyråernas verksamhet överförts till kommunen vid årsskiftet 2024–2025. Många av de tjänster som erbjuds har en skild lösning på svenska än på finska och serviceutbudet inom sysselsättningen ser annorlunda ut på svenska än på finska. Bland annat kan språkprov för personer som integreras på svenska inte genomföras i Vanda, utan äger rum i Helsingfors. Svenska kommittén föreslår följande åtgärder:

- Gör sysselsättningstjänsternas serviceutbud på svenska tydligt.
- Fortbilda personalen så att de är medvetna om de svenskspråkiga tjänsterna samt kan hålla framme Vanda stads tvåspråkighet.

Svenska kommittén ser det som ytterst viktigt att möjligheten att integreras på svenska syns bättre än vad den hittills har gjort och att integration på svenska också aktivt erbjuds som en möjlighet, enligt stadens integrationsprogram. Personer som integreras på svenska utgör en minoritet inom en minoritet och kräver särskilda insatser samt uppdaterad kunskap hos personalen, i synnerhet hos dem som arbetar med svenskspråkiga kunder. Svenska kommittén anser att det är nödvändigt att det, som föreslås i integrationsprogrammet, skapas en integrationsstig på svenska inom huvudstadsregionen. Det krävs för att möjligheten ska kunna erbjudas som ett realistiskt alternativ, utan att kunden behöver arbeta eller betala mera om den väljer svenska framom finska som integrationsspråk. Svenska kommitténs förslag på åtgärder:

- Utbilda personal om integrationsmöjligheterna på svenska.
- Beskriv den svenskspråkiga integrationsstigen i huvudstadsregionen.

Tjänster för seniorer på svenska

Svenska kommittén anser att Vanda stad bör utveckla sina tjänster för svenskspråkiga seniorer. I dagsläget är det mesta som erbjuds på svenska för seniorer arrangerat av tredje sektorns aktörer. Vanda stad borde vara mera aktiv med att bygga upp samarbeten och etablera fungerande tjänster och arbetssätt. Som exempel kan Vanda svenska församlings seniorverksamhet nämnas: den är aktiv och omtyckt, men ett religiöst obundet alternativ bör även erbjudas för att försäkra att en avvikande livsåskådning inte leder till isolering. Staden är skyldig att erbjuda verksamhet som är bland annat politiskt och religiöst obunden (Diskrimineringslagen 1325/2014 2.kap 5§).

Svenskkunnig personal inom kundbetjäning bör prioriteras. Många seniorer kan inte använda sig av nätbaserade tjänster och AI-översättning. Därför är det viktigt att det finns svenskkunnig personal i stadens kundbetjäning, i synnerhet på Vandainfo, bibliotek och äldrecenter. Dessa tjänster kunde riktas till alla, inte bara personer som har svårt att använda nätbaserade tjänster och mobila apparater. Och de digitala tjänsterna som staden erbjuder ska även vara fungerande på svenska. I Språkbarometern framkommer att bara ungefär hälften av Vandaborna är nöjda med staden digitala tjänster. Svenska kommitténs förslag på åtgärder är:

- Ordna avgiftsfria tjänster på svenska för seniorer.
- Se till att det inom kundservice finns personal som kan svenska i varje skift.
- Se till att digitala tjänster också fungerar på svenska.

Kultur-, idrotts- och bibliotekstjänster på svenska

Kultur- och musiktjänster fick vitsordet 6,9 i Språkbarometern och vitsordet har dalat under de senaste undersökningarna från vitsordet 7,8 år 2016. Detta kan tolkas som att de svenskspråkiga kulturtjänsterna i Vanda behöver mera insatser för att de ska kunna ha en hälsofrämjande effekt.

De svenskspråkigas låga antal utgör ett problem i anordnande av fritidsverksamhet för personer i alla åldrar. Som exempel kan nämnas att det inom Finlandsmodellens klubbar inom den grundläggande utbildningen för små enheter inte finns tillräckligt med deltagare, vilket leder till att klubbverksamheten dras in. I detta fall går det inte heller att ordna skjutsar från andra enheter, eftersom verksamheten sker under skoltid.

Trots att resultaten i Move-undersökningen har gått åt ett bättre håll ligger bland annat flickorna i Vanda efter i skyttellöping. Det är viktigt att stadens svenskspråkiga

idrottskoordinator får arbeta med att stödja skolorna att förbättra resultaten i undersökningen och att man strävar efter att alla elever har en god fysisk kondition.

Det har länge funnits en kulturläroplan på finska, men den finns inte på svenska. Detta gör att stadens svensk- och finskspråkigas utbildning inom kultur blir ojäm. Samtidigt erbjuds finskspråkiga kulturföreningar och -organisationer systematiska samarbetsmöjligheter som inte erbjuds till de svenskspråkiga föreningarna.

Inom kulturevenemang som riktas till stadens invånare glömmar man ofta svenskan i tal, marknadsföring och informering. Även om artister som uppträder inte har svenskspråkig repertoar är det nödvändigt att också uppmärksamma de svenskspråkiga invånarna. Konferenciärer bör alltså kunna lite svenska och åtminstone hälsa och tacka för deltagande på svenska.

Svenska kommittén har uppmärksammat de svenskspråkiga bibliotekstjänsterna extra mycket under denna mandatperiod, bland annat eftersom den svenskspråkiga enheten Sandkulla bibliotek lades ned. Påverkarorganet har konstaterat att det behövs en förperson och två svenskspråkiga bibliotekarier för att staden ska kunna erbjuda samma servicelöfte på svenska som erbjuds på finska, med andra ord ett bokpaket åt alla som går på första klassen i grundskolan och att bokprat erbjuds för årskurs 3 och årskurs 7. Också de bristande läskunskaperna bland finlandssvenska barn och unga har diskuterats och för att förbättra läskunskaperna behövs ett smidigt samarbete med bibliotekstjänsterna, vilket kräver resurser också på svenska. I språkbarometern fick bibliotekstjänsterna vitsordet 7,1, vilket är en förbättring jämfört med tidigare undersökningar, men vitsordet är betydligt lägre än medelvitsordet för kommuner med svenskspråkig minoritet 8,4. Svenska kommittén ser det alltså som viktigt att Vanda stad satsar på bibliotekstjänsterna på svenska.

Svenska kommitténs förslag på åtgärder är:

- Staden ska erbjuda samma tjänster på svenska som på finska och vid behov och enligt möjlighet samarbeta med föreningar som driver fritidsverksamhet på svenska.
- Gör kulturevenemangen mera tvåspråkiga.
- Gör ett servicelöfte till de svenskspråkiga invånarna att ett bokpaket ges åt alla som går på första klassen i grundskolan och att bokprat erbjuds för årskurs 3 och årskurs 7 i grundskolan inom den svenskspråkiga grundläggande utbildningen.
- Säkerställ att den svenskspråkiga idrottskoordinatören får stödja skolorna för bättre resultat i undersökningen Move, i synnerhet för flickor.

Tekniska frågor på svenska

I Språkbarometern har kategorin ”Tekniska frågor” fått vitsordet 7,1 av 10, detta innebär bl.a. gatu- och vägunderhåll, avlopp och dylikt. Det är väldigt viktigt att information om tekniska frågor produceras på finska och svenska, eftersom de kan inverka på invånarnas vardag. Bland annat skyltning måste vara tydlig också på svenska för att invånarna ska hitta till rätt plats eller tjänst. Svenska kommitténs förslag på åtgärder är att:

- Vanda stad gör en satsning på svenskspråkig informering inom tekniska frågor, inklusive informering kring Vandaspåran.